

АЛЕЛОПАТИЯ

Веселин Дочев

- Що е Алелопатия?
- Всеобхватно влияние
- Различна дълбочина
- Различен период на макс. потребление на хранителни в-ва
- Подобрява усвояването на хр. в-ва (лупина – овес)
- Негативно взаимодействие (ябълка – картоф)
- Положително взаимодействие (царевица – бобови), хлорофил
- Смески с бобови (житни – детелина; фий – овес; грах – овес; грах – ечемик; царевица – соя, фасул; рапица, слънчоглед – царевица, сорго)
- Практика в градинарството
- Разлика във вегетационния период (картофи)
- Различни (многолинейни) сортове – ориз, пшеница (генетична хетерогенност)

Влияние върху намножаването на болестите и неприятелите

- буферен ефект
- компенсационен ефект

Микроефекти на средата

- промяна на чувствителността (кафе – дървета, щитоносна въшка)
- директно въздействие (лук – моркови, коренова муха; осили при пшеницата, птици; царица – фъстъци, царевичен пробивач; касис – лозя, паразитите по лозата; елда – бакла, сирфидни мухи; каучуково дърво – естествени гори)

Съвместими култури, привличащи полезни насекоми

Вратигата и седефчето привличат полезните насекоми като калинки, златоочици и сирфидни мухи със своите цветове, от които се дохранват с полен и нектар.

Копърът със своите жълти цветове привлича полезни хищници (калинки, златоочици и сирфидни мухи). Една сирфидна муха изяжда 1200 листни въшки.

Пащърнакът засят между зеле, привлича хищните насекоми, които унищожават вредните листогризеци гъсеници.

Съвместни култури привличащи птици:

Наличието около културните посеви на съпътстваща растителност от върби и цъфтящи растения от дървовиден и тревист бъз, градински чай зърнастец, копър, лайка, латинка, пореч има висок атрактивен ефект по отношение на птиците.

Утвърдени в практиката комбинации:

Босилекът в съвместна култура със зеле ограничава плътността на листните въшки, дървениците, зелевия молец и други неприятели.

Валерианата, отглеждана под короната на овощни дървета, помага за отблъскване на вредителите по тях. Стръкове от растението може да се поставят периодично и в короната на дърветата.

Вратигата и пелинът като плевелни растения отпъждат пеперудите на плодовите червеи по овощните дървета.

Доматите, разсадени в тютюневи ниви, ограничават намножаването на листните въшки. Засадени между редове от цариградско грозде, те го запазват от нападение на листни оси, листоминиращи молци и огневка. При съвместни посеви със зеле доматите намаляват нападението от зелевата бълха (*Phyllotreta cruciferae*).

Високоэффективна комбинация, осигуряваща взаимна полза по отношение защитата от вредители, е тази от домати и аспержи (аспарагус), като доमतите са защитавани от паразитни нематоди, а аспержите – от аспержовия бръмбар.

Калина или шизандра, отглеждани съвместно с череши, сливи, ябълки, круши, френско и цариградско грозде, ги запазват от вредители, като в същото време повишават общата им продуктивност.

Копърът отпъжда голяма част от насекомните неприятели по зеленчуковите култури, ако се засее между лехите.

Кориандърът със силната си миризма пропъжда мишевидните гризачи от зеленчуковите градини; при засяване в пристволните кръгове на овощните дървета отпъжда гризачите. Отрязаните наесен стъбла могат да се използват със същата цел за запазване на земеделските продукти в периода на съхранение.

Лайката, развиваща се около ствола на ябълкови дървета, ги предпазва от повреди на ябълковия плодов червей. Тя защитава зелето от листогризеци гъсеници. Препоръчва се разхвърляне на цветове или стръкове от лайка в помещения, където се съхраняват хранителни продукти – кухни, килери и мазета, тъй като те имат силно изразен репелентен ефект по отношение на полевката.

Лукът, засаден като предзимна култура на редове или на групи между ягоди и черно френско грозде, ограничава плътността на пъпковия акар. Той е в състояние да предпазва цвеклото от цвеклова муха. При смесени посеви от лук, домати, краставици и картофи се намаляват пораженията от паяжинообразуващи акари и други вредни насекоми.

Магданозът, засят под лози, проявява силно оздравяващо действие при нападение от лозовата филоксера. Болните растения образуват много нови повърхностни корени, без да проявяват каквито и да е признаци на угнетяване.

Ментата, засадена съвместно със зеле, дини и пъпеши, ограничава нападението от листни въшки и листогризеци гъсеници.

Ментата и тревистият бъз имат силно изразен репелентен ефект по отношение на огневката, нападаща цариградското и френското грозде.

Морковите намаляват повредите по лука от лукова муха.

Невенът, засят между овощни дървета или зеленчуци, пропъжда листните въшки и листогризеците гъсеници.

Невенът и цикорията успешно защитават лука и чесъна от нематоди.

Петуния - листата и са токсични за прасковената листна въшка и някои дребни гъсеници поради отделяните от трихомите ѝ лепливи отровни вещества, в които се съдържат алкалоиди, подобни на тези в тютюневите листа.

Рицинът, известен с народното име кърлеж, има добре известно репелентно действие. В редица краища на страната той се използва за отпъждане на поповото прасе и къртиците и за намаляване на повредите от тях.

Синапът и гречихата (елдата) имат силно репелентно действие. В години с масово размножаване на мишевидни гризачи се препоръчва засяването им на ивици около застрашените участъци.

Тагетесът издава остра характерна миризма, която отпъжда ягодовите хоботници. Листата на това декоративно растение при откъсване имат висок репелентен ефект и по отношение на много листни въшки и гъсеници. Ако периодично се откъсват листа на тагетес и се поставят в короната на овощни дървета, където има вредители, те не само ги отпъждат, но поради инсектицидните им свойства са в състояние и да ги убият. Особено изразени репелентни свойства има тагетесът спрямо нематодите, като е в състояние да очисти силно нападнати площи.

Тагетесът и невенът, засети между зеле, отпъждат зелевата въшка, зелевата и морковената муха и белите зелеви пеперуди.

Черният бъз съдържа в стъблата си алкалоиди и гликозиди, отделящи киселина, на която вероятно се дължи силното му репелентно действие спрямо насекоми. Неговите стъбла се използват за завиване ствола на овощните дървета срещу мишки. Препоръчва се засаждането му около дворните и вилни места за ограничаване размножаването на плодовите червеи по ябълката и сливата, на огневката, пъпковия акар и педомерките по царското грозде.

Чесънът отпъжда кръстоцветните бълхи по зелето. Във Франция чесън се разхвърля между лозите, за да се намали нападението от вредители. Миризмата на чесън отпъжда голите охлюви от ягодови насаждения.

Яворът има силна фитонцидна способност. Овощни дървета, намиращи се в съседство с явор, се нападат по-слабо от ябълковия плодов червей.

Лободата и лападът като плевелни растения имат точно обратния ефект и благоприятстват развитието на картофената мана по домати и картофите.

Лукът, чесънът и ряпата угнетяват прерастването на спорите на маната и развитието на причинителя на черното гниене (цевната бактериоза) по зелето.

Лукът и чесънът при предзимно засаждане на редове или на групи ограничават развитието на сивото гниене и на брашнестата мана по ягодата.

Цвеклото, морковите, копърът, магданозът, зелето и салатата при съвместно отглеждане задържат развитието на картофената мана по домати и картофите.

Чесънът ограничава нападението от гъбни болести и особено от брашнеста мана по розата, ако се засади между храстите.

Чесънът и хрянът, отглеждани в съседство с листни и други зеленчуци, повишават значително съдържанието на витамин С в тях.

Ябълките, отглеждани в съседство с малини, така че клоните им да се допират, защитават малините от сиво гниене, а малините защитават ябълките от струпяване.

Щира (известен още като амарант или куча лобода) прави патладжаните по устойчиви на нападение от насекоми.

Сухия лют червен пипер поръсен върху растения, докато са все още мокри от росата ще отблъсне гъсениците.

Патладжана, отглеждан сред зелен фасул ще бъде защитен от колорадския бръмбар. Бръмбарите предпочитат патладжана дори повече от картофите, но смятат бобът за отблъскващ.

Грахът расте добре с моркови, ряпа, репички, краставици, царевица, боб и картофи, както и с голямо разнообразие от ароматни билки. Не е хубаво да се засажда с лук, чесън и гладиоли.

Дървесната пепел, използвана около основата на граховите насаждения, подпомага контролирането на листните въшки.

Като членове на семейство бобови, фъстъците са добри почвени строители.

В много райони на юг и югозапад те може да се отглеждат като втора култура след друг ранен посев, като например моркови или цвекло, които вече са били обрани. Те правят добро земно покритие в градината от млади ядкови дръвчета.

Общите изисквания за сладките пиперки са изненадващо подобни на тези за босилека. Така че ги засаждайте заедно. Сладките пиперки растат също добре с бамя. И тъй като те са много крехки растения, бамята, растяща по-високо, служи като преграда срещу вятъра.

Тиквите растат добре, когато татула е в непосредствена близост. Тиквата расте също така добре с царевицата, но тикви и картофи имат възпиращо действие едни върху други.

The background of the page is a soft-focus image of green leaves, likely from a rose bush, filling the entire frame. The leaves are various shades of green, from light to dark, and are arranged in a natural, overlapping pattern.

Не сменяйте мястото на ряпата с това на зелето, карфиола, брюкселско зеле, къдравото зеле, броколите или ряпата тъй като всички са членове на семейство зелеви.

Подходящо е ранните репички да се сеят с цвекло, спанак, моркови, пащърнак. Посейте репичките заедно с краставици, тикви, дини и пъпеши, тъй като те отблъскват раирания краставичен бръмбар, и с домати, които отблъскват петнистия акар. Репички растат добре с къдравото зеле, храстовидния и увивния боб. Наличието на маруля през лятото ще направи репичките по-крехки. Тютюневият прах ги предпазва от листни бръмбари, а сокът от чесън от много заболявания. Репичката и исоба никога не трябва да бъдат засаждани близо едно до друго.

Ревен – Това декоративно и полезно растение е добър спътник на растенията от сем. Лютикови (*Aquilegia*), като ги защитава от червения паяк.

Листата на ревена съдържат оксалова киселина, шибой, както и други семена могат да бъдат сварени във вода, която да се използва като спрей, с който да се напои почвата преди сеитбата на растения от семейство Зелеви, като по този начин ги предпазва от болести по корените. Спрея също така предпазва розите от зелената листна въшка.

Спанак – Поради наличието на сапонини в състава си, спанакът е полезна предпосевна култура и добре вирее засят с ягоди. *BacillusThuringiensis* (обитаваща почвата бактерия, която често се използва като биологичен пестицид) може да се използва за контрол на насекомите.

Тиква – Две или три репички, засадени във всяко гнездо, ще спомогнат за предотвратяването на насекоми по тиквата, така както и по краставиците. Оставете репичките да растат и дадат семена. Латинките ще отблъснат буболечките по тиквата, както и цигарената пепел и други тютюневи остатъци, ако се сложат със семената при засаждане. Тиквите, които са засадени по-рано или по-късно от обичайното време, често избягват щетите нанесени от насекомите.

Домата и всички членове на зелевото семейство се отблъскват взаимно и трябва да се отглеждат отделно. Доматите също така не обичат картофи и копър.

Доматите ще защитават аспержите от аспержовия бръмбар. Тъй като те са нежни растения, засадете домати през късната пролет, след като първата ранна реколта от аспержи е събрана. Доматите предпазват цариградското грозде от насекоми.

Те са съвместими с див лук, лук, магданоз, невен, латинка и морков. Луковици чесън засадени между растенията с домати ще ги защитават от бубите на червения паяк. Копривата растяща наблизо подобрява качествата на доमतите при съхранение. Кучата лобода в малки количества също е от полза.

Въпреки, че не съдържат фунгицидни елементи, доमतите ще защитават розите. Активното вещество на доматените листа е соланин, летлив алкалоид, който може да се използва като инсектицид.

За да направите спрей за рози: Направете разтвор от домати листа в сокоизстисквачката, добавяйки около 2 литра вода и една супена лъжица царевично нишесте. Прецедете и пръскайте розите, където не е удобно да се засадят домати като придружители. Дръжте неизползваният спрей в хладилник.

Не засаждайте домати близо до царевица, тъй като доматеният плод червей е идентичен с царевичния червей. Не садете също така близо до картофи, тъй като доматите ги правят по-податливи на картофения блайт (болест по картофите – Blight се отнася до специфичен симптом, засягащ растенията в отговор на инфекция от патогенни организми. Това е просто една бърза и пълна хлороза, покафеняване, след смъртта на растителните тъкани, като например листа, клони, клонки, или флорални органи. В съответствие с това много заболявания, които основно проявяват този симптом, се наричат попарване).

За разлика от повечето други зеленчуци доматите предпочитат да растат на същото място година след година. Това е добре, освен ако нямате проблем с болест. В този случай засадете вашите домати на ново място. Тъй като доматите имат нужда от подхранване им слагайте достатъчно количество компост или угнила оборска тор. Мулчирайте и поливайте в сухо време, за да поддържате влажността на почвата и да предотвратите повяхването. Но никога не поливайте доматите отгоре, само отдолу и обилно. Ако пушите, не забравяйте да измиете ръцете си, преди да пристъпите към работа в градината си, защото доматите са податливи на болести предавани чрез тютюн.

Ряпа – Инцидент разкрил, че фия и ряпата са отлични другари. Семена от ряпа се оказали смесени с фий, които градинар засявал и те се оказали съседни по неволя. Той открил, че по листата на ряпата напълно липсват листни въшки, които обикновено ги нападат. Явно това се получило, понеже фия служел като подслон за калинките, които се хранели с листните въшки. На други места е установено, че дървесна пепел около основата на ряпата, ще защитава от различни бактериални и гъбични болести.

Грахът засят близо до ряпата взаимно си помага с нея. Семена от ряпа и репички смесени с такива от детелина ще засилят съдържанието на азот в почвата. При смяна мястото на културите добре е тези, които имат нужда от повече подхранване да бъдат сменяни с „по-леки“ култури като ряпата.

Ряпата не харесва синапа. Не ѝ сменяйте мястото с членове от семейство зелеви, като броколи и алабаш. Естествено присъстващо химично съединение в ряпата е смъртоносно за листни въшки, паякови акари, мухи, немски хлебарки и бръмбарите по боба.

Дините са подходящи за смесено засаждане с картофи, особено ако картофите са мулчирани със слама. Дините се нуждаят от много слънце, така че не ги садете в близост до високорастящи зеленчуци.

A decorative border of green leaves and branches frames the top and sides of the page. The leaves are various shades of green, from light to dark, and are arranged in a natural, overlapping pattern.

Благодаря за вниманието!